

Іванна ЧЕШНЕВСЬКА,
здобувач наукового ступеня Доктора філософії, 3–й рік навчання
Науковий керівник **Володимир РУДИК**
д. е. н, професор, завідувач кафедри фінансів,
банківської справи, страхування
та електронних платіжних систем,
Подільський державний аграрно – технічний університет,
м. Кам'янець – Подільський

УДОСКОНАЛЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В КОНТЕКСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО НАКОПИЧУВАЛЬНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ

Для успішного функціонування національної пенсійної системи важливе значення має наявність нормативно – правової бази, яка б регулювала правові відносини у пенсійній сфері. Необхідно відмітити, що у даній сфері правового регулювання діють Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кримінальний кодекс України, Закони України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [1], «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», «Про недержавне пенсійне забезпечення» [2], «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні», «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», «Про цінні папери та фондовий ринок», «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», «Про депозитарну систему України» та «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність». Процес удосконалення правового забезпечення вітчизняної пенсійної системи відбувається постійно і його динаміка залежить від етапів проведення пенсійної реформи.

Сучасний етап реформування пенсійної системи України характеризується необхідністю запровадження обов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення як додаткового елемента пенсійної системи (так званого другого

рівня), з метою формування пенсійних накопичень та збільшення сукупного коефіцієнта заміщення як головного індикатора достатності пенсійних виплат.

Функціонування системи загальнообов'язкового накопичувального забезпечення надасть можливість громадянам України отримувати після досягнення пенсійного віку додаткові пенсійні виплати за рахунок внесків до накопичувальної пенсійної системи. Протягом всього періоду накопичення буде здійснюватися інвестування внесків. Накопичення кожної особи підлягають обліку на індивідуальному накопичувальному пенсійному рахунку такої особи та можуть бути успадковані. На думку експертів, другий рівень національної пенсійної системи поступово приводитиме до підвищення рівня соціального захисту людей пенсійного віку, залучення потужного внутрішнього довгострокового інвестиційного ресурсу, що сприятиме збільшенню інвестицій в національну економіку.

Розробка механізму запровадження другого рівня вітчизняної пенсійної системи потребує удосконалення його нормативно – правової бази. На протязі останніх років були підготовлені відповідні законодавчі документи, в яких фахівці пропонували свої пропозиції правового регулювання системи загальнообов'язкового накопичувального пенсійного страхування.

Одними із останніх, які розглядала Верховна Рада були законопроекти «Про загальнообов'язкове накопичувальне пенсійне забезпечення», розроблені і запропоновані фахівцями у 2018 і 2019 роках [3;4.], Вони виявили зацікавленість серед експертів, науковців своїми новими поглядами на можливості запровадження другого рівня вітчизняної пенсійної системи.

Важливі роль у реалізації питань щодо державного регулювання, здійснення контролю з боку держави за збереженням і використанням пенсійних активів другого рівня має відігравати Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Законодавчо на неї покладено багато функцій і повноважень у сфері функціонування загальнообов'язкового накопичувального забезпечення. Даний державний орган приймає активну участь у розробці відповідних нормативних і законодавчих документів, що стосуються використання накопичувальних пенсійних програм.

Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку розробила Концепцію розбудови другого рівня пенсійної системи з урахуванням світового досвіду функціонування другого рівня системи пенсійного забезпечення, у тому числі загальноприйнятих в світі Принципів IOPS (Міжнародної організації органів пенсійного нагляду) [5.].

Здійснюючи пропозиції щодо законодавчого забезпечення запровадження другого рівня національної пенсійної системи до Верховної Ради України в грудні 2019 року було внесено законопроект «Про загальнообов'язкове накопичувальне пенсійне забезпечення». В ньому пропонують учасникам накопичувальної пенсійної системи формувати пенсійні портфелі з врахуванням вимог, встановлених окремо до кожного його типу [4]. Так пенсійний портфель консервативного типу можуть обирати учасники системи будь – якого віку, тоді як пенсійні портфелі збалансованого або динамічного типу рекомендуються для осіб, яким на момент вибору такого типу портфелю було не більше 50 років. Тобто, відповідно до цього законодавчого документа, пропонується вибір типу пенсійного портфеля в залежності від віку учасника обов'язкової накопичувальної пенсійної програми. У другому рівні передбачається обов'язкова участь практично всіх громадян працездатного віку.

Звертає на себе увагу у запропонованому законодавчому документі, що порядок зміни учасником системи пенсійних портфелів Пенсійного казначейства або авторизованих недержавних пенсійних фондів встановлюється Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку. Цьому спеціалізованому державному фінансовому органу відводиться важлива роль в управлінні пенсійними активами і надаються достатні повноваження, щодо законодавчого регулювання інвестиційної стратегії використання пенсійних активів на другому рівні національної пенсійної системи.

Таким чином, проведені дослідження показують, що для успішного запровадження обов'язкового державного накопичувального пенсійного страхування, що формує другий рівень української пенсійної моделі, повинна бути створені відповідні юридичні передумови. Крім діючих законодавчих документів у сфері пенсійного забезпечення необхідно розробити ще цілий

комплекс правових актів, які повинні регламентувати всі питання ефективного функціонування механізму системи накопичувального пенсійного страхування.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування» №1058 – IV. ВВР від 9.07.2003р [http:// zakon1.rada.gov.ua](http://zakon1.rada.gov.ua).
2. Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення» № 1057 – IV// ВВР. Від 9.07.2003р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
3. Проект Закону України «Про загальнообов’язкове накопичувальне пенсійне забезпечення» № 9224-1 – IV. ВВР від 06.11.2018р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
4. Проект Закону України «Про загальнообов’язкове накопичувальне пенсійне забезпечення» № 2683 від 27.12.2019 р. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/Л01073А.html.
5. Проект Концепції розбудови другого рівня пенсійної системи. Розробник Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/wp.content>.